

Економски аспекти језичне неједнакости

Арон Лукач
(Áron Lukács)

Консултант: др Ђерђели Ковач (Gergely Kovács)
Висока школа за модерне пословно-комерцијалне студије
(Колеџ за модерне пословне студије)
Tatabánya, Мађарска
2007

Садржај

Резиме	3
Увод	4
I Трошкови учења језика	
1. Директни трошкови учења језика	6
2. Алтернативни трошкови учења језика	6
II Трошкови губитка информација због тешкоћа у споразумевању	10
III Остали трошкови за друштво и привреду	13
IV Тешкоће за оне који не говоре одређени језик као матерњи	14
V Конкурентна предност Уједињеног краљевства у Европској унији због језичке неједнакости	15
1. Директни трошкови учења језика	18
2. Алтернативни трошкови учења језика	18
3. Трошкови који настају из других фактора	18
4. Синтеза	19
VI Сугестије за ублажавање проблема	20
Библиографија	21

Резиме

Послови земаља чланица и саме Европске уније (ЕУ) треба да буду „чињени у складу са принципима тржишне економије, у којој је конкуренција слободна“ (Члан 4 Оснивачког Уговора Европске заједнице, потврђена верзија).

Ова студија описује практичну примену овог основног принципа ЕУ на пољу коришћења језика.

Закључак ове студије је да при садашњем стању коришћење језика у Европској унији разбија тржиште и значајно омета слободну конкуренцију у привреди. На кратак рок то фаворизује грађане и предузећа неких земаља чланица ЕУ, док хендикепира грађане и предузећа већине осталих земаља чланица. На дужи рок то ствара препреку ефикаснијем привредном развоју читаве ЕУ.

Учење језика у ЕУ кошта приближно 60 милијарди евра годишње. Та сума не укључује трошкове путовања и боравка у другим земљама да би се учио језик. Само за особе које путују у Британију у ту сврху сума достиже око 13 милијарди евра годишње. Ако се разматра и време проведено за учење језика и прерачуна то време у новац (на основу просечне цене рада у ЕУ), добија се укупна сума од 210 милијарди евра који се троше годишње.

Трошкови превођења и интерпретације су много мање високи, али не и занемарљиви: око 6 милијарди евра годишње. И остали фактори се морају урачунати, али се тешко могу квантификовати. Такви су, на пример, губици информација због језичких проблема и тешкоће које су искусили учесници у привредној сарадњи, који не говоре дати језик. По грубој процени, трошак таквих фактора премашује 70 милијарди евра годишње.

Тако се долази до укупне суме од око 350 милијарди евра годишње, што је више од 3% бруто домаћих производа (БДП) ЕУ (у 2005. години).

Ипак најважнији проблем се не налази у тој суми, већ у расподели те суме. Британија је у првом реду та која остварује профите из таквог стања, док већина осталих земаља губи новац. На основу грубе процене ове студије, због језичне неравноправности сви грађани других чланица ЕУ сваке године плаћају око 900 евра Британији. Тај процес траје већ годинама, због чега се ова сума акумулише. Претпоставимо 20-годишњи период и 10% камате годишње, ова сума достиже око 55.000 евра по глави становника.

Увод

Ова студија истражује у којој мери је сагласну садашње језично стање ЕУ са принципима тржишне економије и захтевима правичне тржишне конкуренције.

Изворни Споразум Европске уније (даље: Споразум) декларише (1):

„Члан 4.

1. Да би се испунили циљеви поменути у члану 2, рад земаља чланица и Заједнице треба да садрже, према условима и према роковима прописаним садашњим уговором, применом економске политике засноване на блиској координацији економских политика земаља чланица са унутрашњим тржиштем и са дефиницијом заједничких циљева, и остварен у складу са принципима отворене тржишне привреде, у којој је конкуренција слободна“. (нагласио аутор)

Уговор сем тога детаљнише, које обавезе треба поштовати да би се омогућила „отворена тржишна привреда, у којој је конкуренција слободна“. Према тим обавезама земље чланице немају право да интервенишу ради разбијања тржишне конкуренције или неправично да фаворизују неке секторе привреде, нека предузећа или целу земљу чланицу.

Заслужује да се разјасни одредба о значењу конкурентске моћи појединих земаља. Иако неки аутори тврде, да се конкурентска моћ не може одредити за целу земљу, већ само за предузећа или групе предузећа, такво гледиште побијају многи други аутори, међу којима и ми. Сматрам, да су у праву они, који су сагласни да постоји конкурентска моћ и на нивоу земље. На пример Организација за економску сарадњу и развој овако дефинише тај појам:

„Степен, по којем је нека земља способна да производи робе и услуге, који испуњавају услове међународног тржишта у условима слободног тржишта а не разарајуће конкуренције, а уз то чувајући и повећавајући реалне приходе становништва дугорочно“. (2)

Друга међународна институција вредна поштовања, Светски економски форум основан у Швајцарској редовно објављује статистику која показује конкурентску моћ сваке земље (3).

Што се тиче садашње студије вредно је запазити да се Уговор посебно стара о ублажавању разлика у економском развоју међу земљама чланицама и међу регионима:

„Члан 158.

Да би се унапредио хармоничан развој целе Заједнице, ова треба да се развија и наставља свој рад на јачању своје привреде и друштвеног јединства. Заједница посебно треба да има за циљ да смањи неједнакости између развојног нивоа различитих региона и заосталости најмање фаворизованих региона или острва, укључујући пољопривредне пределе“.

С обзиром на горња правила ЕУ, потребно је испитати, у ком степену утичу тешкоће комуникације на конкурентну моћ земаља чланица Европске Уније, у ком степену оне изобличавају тржиште, и како доносе профит економијама неких земаља а смањују профит другим. Није потребно посебно обраћати пажњу на ефикасност, ако је заостајање проузроковано комуникацијским тешкоћама безначајно. (Можда би чак

и у том случају културни и други елементи захтевали извесне реформе, али то није тема наше студије.) Ипак, ако тешкоће у комуникацији значајно ремеће тржиште, тада је свакако потребно да се предузму брзи кораци да би се оствариле одредбе Уговора.

I Трошкови учења језика

Учење језика ствара многе трошкове, који се могу класификовати у две велике групе:

1. Директни трошкови учења језика
2. Алтернативни трошкови учења језика

1. Директни трошкови учења језика

У овој глави анализирам једногодишње трошкове које плаћа држава и појединци за учење страних језика у Мађарској и у Европској Унији.

Различите студије доказују да је особи са просечном способношћу за учење потребно приближно 2.000 часова да овлада својим првим страним језиком у мери која омогућује да се користи за конверзацију на високом нивоу, или да се употребљава на нивоу довољном за професионалну средину. Ипак, знање страног језика чак и после тих студија заостаје за нивоом матерњег језика, и хендикепира особу којој тај језик није матерњи. Ова тема ће бити више разрађена у глави „**Ометеност (хендикеп) за оне, који не говоре дотични језик као матерњи**“.

Трајање од 2.000 горе поменутих часова одговара тачно једној години рада. Усвајање другог страног језика захтева углавном 20% мање времена него учење првог, дакле то износи 1.600 часова.

Директни трошкови учења језика појединца (куповина уџбеника, свезака итд.) уопште постоје чак и када држава финансира учење, ипак у поређењу са сумама које сноси држава, ти трошкови се релативно ниски.

Према студији сачињеној у Швајцарској трошкови учења страног језика чине 10% укупних трошкова образовања. Та студија тврди да је мање-више исто као и у свим европским земљама (трошкови варирају између 5 и 15%) (4).

Према Уреду за статистику Мађарске, УСМ (5), државни трошкови за јавно образовање достигли су 1.170 милијарди форинти (скраћено: мф) у 2005. На дан 30. септембра 2008. један евро је вредео 243 мф према подацима Мађарске националне банке. Временска основа УСМ обухвата и суму коју једна особа у просеку утроши у току једне године за учење. (6) Та сума у 2005 је била 5.418 мф. Та сума се плаћа из нето прихода (после одбитка пореза). Према томе вредно је разматрати и таксе на плате и допринос за социјално осигурање. Ови порези и доприноси чине у просеку исту вредност као и нето плата. Трошкове за учење већином плаћају лица која су привредно активна (пензионери плаћају релативно мало), зато тих 5.418 мф треба помножити са 1,7 (реч је о порезу урачунавајући још и друге факторе). Према томе, у 2005 просечни допринос појединца за финансирање учења износио је 9.210 мф. Узимајући у обзир 10 милиона становника, с правом се може закључити да становништво директно троши 100 милијарди мф за образовање.

Тако укупна потрошена сума за образовање достиже 1.300 милијарди мф. Десет одсто од те суме једнако је 130 милијарди мф. (Успут, између трошкова појединца за опште образовање, пропорција исплаћена за учење језика очигледно је већа него код владиних трошкова, али сматрајући, да су трошкови који су лично поднети релативно мали у поређењу са укупним трошковима, ми ћемо узети број од 10%

ради поједностављења.) У 2005. БДП Мађарске је био 22.000 милијарде мф, дакле 130 милијарди мф је 0,6% БДП-а!

Табела 1 приказује пропорције и суме јавних трошкова за учење у Европској унији у години 2003. (бројеви у последњој колони су резултати мојих рачуница) (7)

Табела 1. – Државни трошкови за учење и учење језика

	Трошкови владе за учење (милијарде евра према куповној моћи)	Трошкови владе за учење (у процентима од БДП)	Приватни трошкови за учење (према процентима од БДП)	Трошкови за учење језика (милијарде евра према куповној моћи)
ЕУ-25	515,6	4,9	0,6	57,873
ЕУ-15	470,5	4,9	0,6	52,811
Евро регион	364,1	4,8	0,6	40,961
Аустрија	11,7	5,2	0,3	1,238
Белгија	16,1	5,8	0,4	1,721
Чешка	6,8	4,3	0,4	0,743
Данска	11,7	6,7	0,3	1,222
Естонија	0,8	5,3	:	0,080
Финска	8,2	6,0	0,1	0,834
Француска	88,5	5,7	0,6	9,782
Немачка	91,5	4,4	0,9	11,022
Грчка	8,2	3,9	0,2	0,862
Шпанија	38,2	4,2	0,5	4,275
Мађарска	7,8	5,5	0,6	0,865
Ирска	5,1	4,1	0,3	0,547
Италија	64,1	4,5	0,4	6,980
Кипар	0,9	6,5	1,4	0,109
Летонија	1,1	4,9	0,8	0,128
Литванија	1,8	4,8	0,5	0,199
Луксембург	0,9	4,0	:	0,090
Малта	0,3	4,4	1,4	0,040
Холандија	22,3	4,5	0,5	2,478
Пољска	21,9	5,6	0,7	2,464
Португалија	9,3	5,5	0,1	0,947
Словенија	2,0	5,4	0,9	0,233
Словачка	2,6	4,3	0,5	0,290
Шведска	16,8	6,6	0,2	1,731
Уједињено Краљевство	77,8	5,1	1,0	9,305

Бруто домаћи производ (БДП) Европске уније (ЕУ-25) био је 10.817 милијарди евра у 2005 (1), што значи да су те године земље чланице Заједнице потрошиле 60 милијарди евра за учење страних језика.

Ипак ово уопште није највећи трошак! Алтернативни трошкови учења језика су много виши. Али пре него што и то прикажемо, поменимо неколико других елемената који се односе на директне трошкове.

Прво, раније поменуте суме не садрже трошкове, које треба платити за путовање и боравак у страниј земљи да би се учио страни језик. Према подацима Уједињеног краљевства у погледу учења језика, може се закључити следеће:

- Сваке године 800 милиона британских фунти се троши за издања која се односе на учење енглеског језика.
- Сваке године 700.000 људи путује у Британију да би тамо учило енглески језик.
- У 2005. години те особе директно су потрошиле око 2,6 милијарди евра у Британији. Ипак, према Филипсону (Philipson) (9), Велика Британија сваке године заради 13 милијарди евра захваљујући учењу енглеског језика. Према Грину (Grin) (10), у 2004. та је сума била 15 милијарди евра, што заједно са каматом, чини 17,4 милијарди. Постоје велике разлике између ова два броја, али је могуће, да вишеструка ефикасност игра улогу. Ова појава се може посматрати као пример за инвестиције у инфраструктуру.

Резимирајући резултате претходног рачунања може се с правом грубо проценити, да укупност директних трошкова учења у Европској Унији премашују 70 милијарди евра годишње.

У следећем одељку испитаћемо алтернативне трошкове учења језика и забележити везу између ових и управо помињаних директних трошкова.

1. Алтернативни трошкови учења језика

Алтернативни трошкови учења језика значе приход од осталих радова или остварења која би могла бити учињена за време проведено на учењу језика.

Ако се узима време од једне године, у праву смо када кажемо да они који су учили страни језик, почињу да раде једну годину касније у односу на оне који нису учили страни језик. То значи не само губитак зараде за њих, већ и мањи учинак националне привреде. То значи и једну годину мање прибирања пореза за државу. Друштво мора да субвенционише потребе свих генерација током следећих године. (Свакако, знање језика има и финансијске предности, али се то не односи на главну тему ове студије.)

Ако се укалкулише, полазећи од просечне нето плате, (према УСМ то је било 104.000 мф у 2005), изгубљена сума једнака је $12 \times 104.000 = 1.248.000$ мф у једној години за сваког запосленог. Даље, у државном буџету ће недостајати и уплата пореза и доприноса за социјално осигурање. Ово последње једнако је приближно износу нето плате.

УСМ нас обавештава и о томе да је у 2005. години број радника у Мађарској био 4,2 милиона. Дакле, укупна сума трошкова плата укључујући порезе и социјално осигурање износила је $1.248.000 \times 4.200.000 = 5.242$ милијарде мф за националну привреду. Ако се рачуна у просеку четрдесетогодишња радна активност, губитак је једнак $1/40$ те суме годишње, дакле 131 милијарда мф (сваке године једна четрдесетина од укупне суме потрошене за 40 година). Све ово чини 0,6% ДБП.

Према Еуростату у 2005. године у целој Европској унији (ЕУ-25) просечна цена рада је била 21,2 евра на час. Однос запослених је био 63,8% становништва између 15. и 64. године старости. (Последња група чини 67,2% укупног становништва, дакле 308,8 милиона лица, укупно ЕУ има 459,5 милиона становника.) То значи да је укупно запослених 198 милиона. С обзиром на број часова претходно израчунатих, и рачунајући по 2.000 радних часова годишње, то доводи до резултата $21,2 \times 2.000 \times 198.000.000 = 8.395$ милијарди евра. Када тај износ поделимо са 40 добије се 210 милијарди евра. То је, дакле, годишњи алтернативни трошак учења језика. То је троструки износ директних трошкова учења језика!

Напоменимо да управо наведене цифре вреде за учење само једног страног језика. Разуме се, када се учи више страних језика, трошкови се умножавају. С друге стране, постоји без сумње велики број особа, које никада не (на)уче страни језик, и због тога се поменута сума реално смањује. Ипак, сматрам, да је у данашњем свету свакако потребно учити стране језике, и пре или касније свако ће морати то да ради.

Додајмо и то, да се сва ова проблематика (исто као и трошкови) суштински односи на лица чији матерњи језик није енглески. Они који говоре енглески од рођења су веома фаворизовани у ЕУ. Касније ћемо то детаљније размотрити.

II. Трошкови губитка информација због језичних тешкоћа

Губитак информација је један од најважнијих проблема. Он је констатован у многим различитим приликама. Омета углавном особе које не могу да комуницирају на енглеском језику.

Интерпретација је преношење обавештења, током којег се значајан део информација губи. То важи чак и тада када су најмљени искусни и веома увежбани интерпретатори, као у институцијама Европске уније у Бриселу. Можемо да наведемо као пример сусрет Европског савета, то су састанци за консултације и доношења одлука државних и владиних руководилаца земаља чланица. За време тих састанака представници сваке земље говоре на свом матерњем језику. Чак и на састанцима радних група које се састоје од експерата, учесници често говоре својим сопственим језиком. У таквим околностима, говорници енглеског језика су огромној предности из два разлога.

С једне стране, јер практично сви представници разумеју енглески, они могу разумети британске представнике без интерпретације, док британски представници треба да слушају "трећу" особу, преводиоца, интерпретатора. Услед тога Британци уживају огромну предност за време дебате, и способни су лакше да наметну своје гледиште, па искуство показује, да интервенције не-британских учесника је често неразумљиво за друге. Врло често експерти морају да објашњавају експертима којима енглески језик није матерњи, о чему је предавач говорио (на пример руководилац неке земље, чији је говор превођен на језике осталих учесника).

С друге стране, у институцијама ЕУ није могуће преводити директно на све језике због високог броја идиома. У условима 25 језика било би потребно $25 \times 24 = 600$ различитих комбинација. Свакако постоји правило у институцијама Уније, по којем интерпретатор има право интерпретације само на свој матерњи језик. Ипак, није могуће упослити толико преводилаца, колико би било потребно, ради поштовања овог правила. Чак и када би се могло финансирати толико преводилаца и технички омогућити толико интерпретација, једва би се нашло довољно стручњака, посебно у време састанака Савета (то је састанак премијера, министара финансија, министара саобраћаја итд), било би потребно имати стручне преводиоце који говоре, на пример, мађарски као матерњи, да би преводили са данског, летонског, литванског, естонског, португалског и других језика ЕУ на мађарски.

Да би се избегао тај огроман проблем говори се најпре преводе на посреднички језик – скоро увек на енглески – а после се са тог посредничког језика преводе на остале језике. Двоструко превођење доводи до вишеструког губитка информација. Многобројна практична искуства доказују да се грешке умножавају за време интерпретирања и превођења, а те грешке расту експоненцијално за време вишеструке промене језика. (То уверљиво коментарише чувени мађарски књижевник и песник Фрициес Керинти (Frigyés Karinthy) у свом хумористичком делу са насловом *Műfordítás* („Превод песме“): коју је он више пута превео са мађарског на немачки језик и обратно: на крају се значење песме потпуно изменило.)

За појединце, предузећа и друге институције много кошта и то, ако се обраћају инстанцама Европске Уније на неком другом језику уместо на енглеском (или можда

на француском). Теоријски је дозвољено обратити се инстанци Уније на званичном језику било које земље чланице. У пракси пак, ако неко пише писмо таквим инстанцама на језику другачијем од енглеског или француског, лице задужено за одговор обично не разуме о чему се ради, јер не зна одговарајући језик. Пошто званични превод такве кореспонденције захтева губитак времена, администратор најчешће тражи колегу који зна тај језик, на којем је писмо написано, да би стекао грубу информацију о садржају. С једне стране тиме кочи све у сопственом раду – то је један од узрока, због којег службеници не воле такву кореспонденцију, с друге стране опет се губе важне информације. Из свега овога настаје друга сметња: пошљалац писма добија одговор много касније него да је написао писмо на енглеском.

Губитак информација се дешава не само на овом пољу. Комуникацију између, а такође и у предузећима, истраживачким институцијама итд., често омета употреба више језика. То се догађа на разне начине: на пример, не успева се благовремено послати потребна информација партнеру; за време трговачких преговора, конференција и других састанака учесници који не знају неки језик имају сметњу; они који не знају енглески, уопште тешко разумеју норме индустријског сектора, које су углавном дефинисане на енглеском језику. Све ово много кошта националну економију већине земаља.

III. Посебни трошкови за друштво и привреду

У већини земаља разне организације и предузећа троше велику новчану суму да омогуће комуникацију на страним језицима (углавном на енглеском). Они превode своје публикације на енглески. На њиховом интернету они стављају информације и на страним језицима, углавном на енглеском (понекад се објављују само најважније информације, али често практично удвостручују своју мрежу). Да би привукли и сачували пословне људе који говоре стране језике потребно им је много новца.

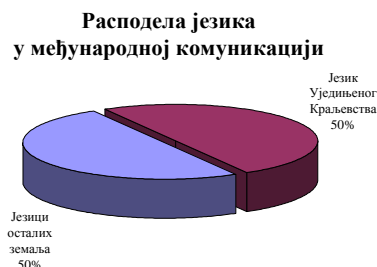
Сума утрошена за консекутивно и писмено превођење сматра се да је приближно 5 милијарди евра у Европској унији петнаесторице (11). Због проширења ЕУ 2004, становништво Уније је порасло за 19,3% али БДП нових чланова чини само око 50% БДП старих земаља чланица. На основу тога може се закључити да је тржиште порасло за 10%. Због тога у ЕУ-25 утрошена сума за консекутивно и писмено превођење достиже 5,5 милијарди евра у 2004 (12).

У случају једнаке расподеле свака земља би морала да заједнички подели трошкове језичке комуникације, пропорционално, према свом становништву у Европској унији. На дијаграму 1 се може видети да становништво Британије представља 13% од укупног становништва ЕУ. На слици 2 се може приметити да су, у погледу међународне језичке комуникације, односи сасвим различити, јер према Европској комисији пропорција енглеског језика достиже 50 процената!

Слике 1 и 2

Дијаграм 1

Дијаграм 2

Дакле, ако се разматра расподела становништва, комуникација на енглеском или са енглеског језика морала би износити 13% трошкова, тј. 0,72 милијарде евра. Ипак, трошкови достижу сада 2,76 милијарди евра, што је четвороструко! Земље чланице плаћају, дакле, приближно две милијарде евра само за комуникацију помоћу енглеског језика.

Тај језички монопол даје посебне предности онима који говоре "владајући" језик. Они који говоре тим језиком могу предложити више услуга другим (такве услуге су, на пример, настава, интерпретација, превођење, ревизија или издавање текстова на свом језику, испорука и извоз уџбеника и другог материјала за учење). Истражујући публикације и интернет мрежу Британије, једва можемо наћи језике осим енглеског, док у другим земљама свако важније предузеће или организација има своје информативне материјале и интернет мрежу такође и на енглеском језику.

IV. Сметње за оне који не говоре одговарајући језик као матерњи

Сметње за оне који не говоре језик неке комуникације као матерњи језик, веома су разноврсне тешко процењиве због мултипликованог ефекта. Чак и када је неко бољи у својој професији, његова немогућност да комуницира на нивоу саговорника на матерњем језику доводи га у подређени положај.

Бивши мађарски државни стипендиста који је провео годину дана у иностранству и дипломирао са одличном оценом у економији, испричао ми је ову поучну историју:

„Овде, у Мађарској, ако радимо са човеком коме је енглески језик матерњи, морамо да се прилагодимо њему. На пример, у нашем предузећу ради британски колега, који не говори мађарски, и због њега свако мора да говори енглески. Било каква да је тема, о којој говоримо, морамо да то радимо на енглеском. Излагање било којег аргумента британског колеге увек је боље изражено него наши аргументи које бранимо на енглеском као страном језику. Да смо могли да образложимо на мађарском, резултат би често био различит!“

Према његовом мишљењу и друге изузетне предности настају из саме чињенице да неко говори енглески као матерњи језик:

„Ми пратимо на енглеском језику аудитивни приказ, из којег морамо доћи до информација у погледу индустријских сектора, производа итд. Свако без изузетка мора да се испита из тога! Свако, изузев Британца, због његовог матерњег језика! Често неке ствари он не зна и пита нас. Зашто он не треба да прође испит? Па приказивање се одржава на енглеском...“

Очигледно то није једина ситуација која се односи на једно предузеће. Други део његове тврдње описује ситуацију запослених који слабије владају енглеским језиком:

“За време састанка, на пример, ако неко не говори добро енглески, он се не усуђује да проговори, али ако је конверзација на мађарском, иста особа вероватно би учествовала у дискусији. То није могуће чак немогуће, да само он говори на мађарском за време састанка“.

Вредно је забележити, да они који говоре енглески примају вишу плату него Мађари, да би се ценио њихов труд што раде у Мађарској, иако раде мање и са мање полета него мађарски трудбеници.

Вредно је поменути и хендикеп године рада која се губи због учења језика. Док остали уче страни језик, онај који говори енглески од рођења може да употреби то време за усавршавање у својој професији или на другим пољима, уживајући тако неправичну конкурентну предност над осталима.

V. Конкурентна предност Уједињеног краљевства у Европској унији због језичне неравноправности

Опште је познато да је превласт употребе енглеског језика заиста врло велика у међународним односима у оквиру Европске уније. У осталим земљама чланицама учење енглеског као страног језика расте и, као што показује табела 2, број младих особа који говоре енглески језик расте чак брже него просечно у становништву.

Табела 2: Знање енглеског језика у земљама чланицама ЕУ по старосним групама у 2000. (у процентима)

Земља	Старост						Читава земља
	15-25	26-44	45-64	65+	Већа разлика између испитиваних старосних група	Разлика између групе од 15-25 и оне између 26-44 године	
Немаћка (западна)	54,8	40,4	32,3	13,8	41,0	14,4	34,6
Немачка (источна)	47,7	22,5	10,9	4,0	43,7	25,2	18,6
Аустрија	50,9	33,6	18,6	10,2	40,7	17,3	29,4
Белгија	49,5	33,8	24,7	8,7	40,8	15,7	29,5
Данска	74,4	66,2	50,2	31,3	43,1	8,2	56,1
Шпанија	29,8	18,7	6,0	1,3	28,5	11,1	15,3
Финска	59,6	47,4	21,3	6,2	53,4	12,2	36,9
Француска	42,0	28,7	15,2	5,4	36,6	13,3	24,4
Грчка	67,3	36,9	12,0	4,9	62,4	30,4	29,4
Италија	45,3	26,9	7,8	2,3	43,0	18,4	21,5
Луксембург	46,2	43,5	36,0	32,5	13,7	2,7	40,3
Холандија	76,0	73,2	53,0	38,1	37,9	2,8	63,7
Португал	42,6	24,9	9,7	2,3	40,3	17,7	21,3
Шведска	93,1	86,9	72,5	55,1	38,0	6,2	78,3
ЕУ-15 *	40,2	30,3	18,5	8,5	31,7	9,9	24,6

*Укључујући Уједињено краљевство и Ирску (Извор: Eurobaromètre)

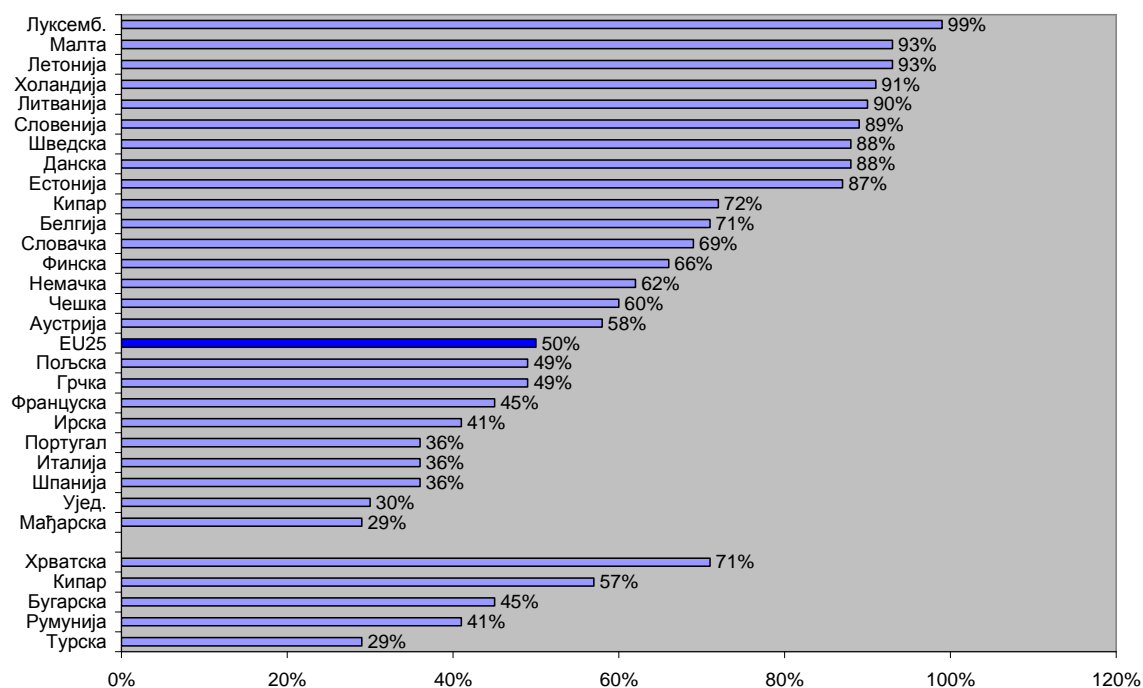
Табела 3: Три најчешће коришћена страна језика у свакој од земаља чланица и кандидата Европске уније у 2005. (извор: Eurobaromètre)

Белгија		Чешка		Данска	
Енглески	52%	Немачки	31%	Енглески	83%
Француски	44%	Енглески	24%	Немачки	54%
Немачки	25%	Руски	19%	Шведски	19%
Немачка		Естонија		Грчка	
Енглески	51%	Руски	62%	Енглески	44%
Француски	12%	Енглески	41%	Франц./Немачки	8%
Немачки	7%	Фински/ Немачки	18%	Италијански	3%
Шпанија		Француска		Ирска	
Енглески	20%	Енглески	34%	Гаела	21%
Шпански	9%	Шпански	10%	Француски	19%
Француски	8%	Немачки	7%	Енглески	6%
Италија		Кипар		Летонија	
Енглески	29%	Енглески	71%	Руски	67%
Француски	11%	Француски	11%	Енглески	34%
Немачки /Шпански	4%	Немачки /Италиј.	3%	Летонски	24%
Литванија		Луксембург		Мађарска	
Руски	79%	Француски	90%	Немачки /Енглески	16%
Енглески	26%	Немачки	84%	Руски /Остали	2%
Пољски	17%	Енглески	66%	Много језика	1%
Малта		Холандија		Аустрија	
Енглески	89%	Енглески	87%	Енглески	53%
Италијански	60%	Немачки	66%	Француски	11%
Француски	17%	Француски	24%	Италијан./Остали	8%
Пољска		Португалија		Словенија	
Енглески	25%	Енглески	26%	Хрватски	61%
Руски	24%	Француски	20%	Енглески	56%
Немачки	19%	Шпански	10%	Немачки	45%
Словачки		Фински		Шведски	
Ћећа	31%	Енглески	60%	Енглески	85%
Немачки	28%	Sveda	38%	Немачки	28%
Руски	25%	Немачки	17%	Франц./Норвешки	10%
Уједињено Краљевство					
Француски	14%				
Енглески	7%				
Немачки	6%				
Бугарска		Хрватска		Румунија	
Руски	21%	Енглески	43%	Енглески	26%
Енглески	15%	Немачки	33%	Француски	17%
Бугарски	11%	Италијански	12%	Остали	5%
Турска		Кипар Турска заједница			
Енглески	18%	Енглески	43%		
Турски	6%	Грчки	19%		
Немачки	4%	Немачки	5%		

Према Табели 3, енглески је страни језик којим се говори у земљама ЕУ 34% становништва. Он много премашује немачки (12%) и француски (11%). Уосталом та превласт расте из године у годину (13).

Цртеж 3 показује да земље чланице и кандидати, где становници говоре најмање стране језике су Британија, Мађарска и Турска. Све то доказује да Британија не троши много за учење језика и да британски грађани заиста немају потребе да уче стране језике. Изгледа да при садашњем стању ови последњи очекују од свих осталих земаља чланица да разумеју њихов језик, енглески.

Цртеж: Пропорција оних који говоре стране језике у земљама чланицана и кандидата ЕУ у 2005. (извор: Eurobaromètre)

Из наведених разлога испитујем и сумирам конкурентну способност Велике Британије и конкурентски хендикеп осталих земаља чланица ЕУ, настале због превласти енглеског језика у Европској Унији.

1. Директни трошкови учења језика

Директни трошкови за учење језика достижу 70 милијарди евра годишње у ЕУ. Они укључују и трошкове Уједињеног краљевства.

Тако Уједињено Краљевство је земља у којој се страни језици уопште не уче. Само 3% школа имају наставу језика на свим нивоима свих ученика, па чак у њима учење се углавном одржава у времену од 20 до 30 минута. Према анкети у целој земљи постоје само три школе у којима је више од 50 минута недељно посвећено учењу језика. У Великој Британији трошкови учења језика по особи достижу 36 евра према приближној процени (14). У поређењу са Француском Британци уштеде 100 евра по особи годишње захваљујући таквом минималном учењу страног језика. То је равно 6 милијарди евра уштеђених годишње. Укупни трошкови за наставу језика у Британији достижу 2,165 милијарди евра према 8,235 милијарди у Француској. Ако

се та пропорција примени на све земље чланице, извлачи се закључак да су ови трошкови за учење језика у Британији минимални у односу на трошкове у другим земљама. Рачунајући на основу ових односа трошкова, губитак за друге земље чланице достиже чак 70 милијарди евра годишње за учење језика.

1. Алтернативни трошкови учења језика

У земљама ЕУ-25 алтернативни трошкови учења језика износе око 210 милијарди евра. Од те суме треба да одбијемо трошкове за учење језика у Уједињеном краљевству, који из раније поменутих разлога нису значајни.

2. Трошкови који настају због других фактора

У овом пасусу опет понављам појаве описане у главама II-IV (трошкови због губитка информација који су резултат проблема у комуникацији, други додатни трошкови за друштвени и привредни живот, недостатак за особе које не говоре одређени језик на високом нивоу). Веома је тешко израчунати губитке које проузрокују допунски трошкови настали због ових „других фактора“. Макроекономски подаци се не користе у том циљу, њих би требало применити методом „од горе наниже“, испитујући, где се ти допунски трошкови појављују у индивидуалним предузећима и институцијама, и из тих извора бисмо могли сазнати те трошкове за привреду у националним оквирима. Ипак време и расположива финансијска средства за такву студију спречавају тако опширно истраживање. Изгледа да трошкови ових фактора премашују трошкове учења и зато ми свакако не претерујемо ако их процењујемо исто тако великим, тј. 70 милијарди евра.

3. Синтеза

Резимирајући три важна фактора описана пре, можемо констатовати следеће: укупни трошак је раван $70+210+70=350$ милијарди евра. Дакле, Уједињено краљевство има толику предност над другим земљама чланицама Европске уније. Та новчана сума једнака је 3,2% БДП Европске Уније (који је нарастао на 10.187 милијарди евра у 2005). Ова сума свакако енормно утиче на конкурентску способност и ЕУ као целине, а и појединих земаља чланица. Зато би заиста било потребно студиозно се бавити тим проблемом.

У 2005. Европска унија је бројала 460 милиона становника, а становништво Британије је било 60 милиона. Ако се не урачуна британско становништво, остало становништво ЕУ броји 400 милиона. Ако се расподели 350 милијарди евра на то становништво од 400 милиона, добија се трошак од 875 евра по особи. Зато Уједињено краљевство дугује сваком грађанину других земаља чланица ту суму годишње.

Ово је утолико више узнемирујуће, јер траје дуго. Трошкови ове неправичне конкурентске предности се акумулирају. То проузрокује чак и вишеструке губитке: треба укључити у укупне губитке трошкове и интерес на неостварену добит, и опет изгубљене године у наизменичним генерацијама.

(Ирску без сумње треба урачунати међу профиташима. Ипак не би било правично разматрати стање у Ирској једнако као оном у Британији, јер је Ирску освојила и
Арон Лукач: Економски аспекти језичке неједнакости

покорила Британију, и наметнула јој енглески језик. Ирски језик ипак и даље живи и широко је распрострањен, па би дакле било важно сачувати и подржати ирску културу и традиције!)

У претходним рачуницама нисам додирнуо чињеницу да неуједначеност конкуренције важи не само између Британије и других земаља чланица: она постоји у целом свету. На светском нивоу то доноси профит у првом реду САД, које у великој мери одговарају за то стање. Ипак то би требало да буде тема друге студије, јер садашња оцењује само величину нелојалне конкуренције проузроковану услед језичке неједнакости у Европској Унији.

VI. Сугестије за ублажавње проблема

Као код свих друштвених проблема први корак ка решењу је освестити јавност и доносиоце одлука о стању, стављајући им на располагање потребне информације и оспособљавајући их да раде разумно против проблема, који је до сада био занемариван.

С друге стране Европска комисија треба да испита могућности да се ублажи проблем и да се затим донесу одлуке што је могуће скорије, јер према Уговору Европске заједнице, Европска комисија треба да гарантује примену Уговора.

„Члан 211

Да би се осигурали функционисање и развој заједничког тржишта, Комисија:

- *осигурава примену прописа овог Уговора и то тако да послови одређених институција буду у складу са тим прописима,*
- *припрема препоруке и даје мишљење о стварима које се односе на овај Уговор, ако он то експлицитно предвиђа или ако их Комисија сматра неопходним,*
- *има сопствену моћ одлучивања и учествује у образовању одлука Савета и Европског парламента према условима предвиђеним у овом Уговору,*
- *користи компетенције, које му поверава Савет у циљу остваривања правила, које овај последњи доноси.“*

Имајући у обзир ова правила, поставља се питање: Када и како ће Европска комисија принудити Британију да плати свим погођеним суму која настаје при неправичној конкурентној предности описаној у овој студији?

Библиографија

1. **Traktato pri la Estigo de la Eŭropaj Komunumoj.** (Ties teksto en la oficialaj lingvoj de EU troveblas en la retejo http://europa.eu/abc/treaties/index_cs.htm .)
2. Flexibility and Competitiveness: Labour Market Flexibility, Innovation and Organisational Performance (Flex-Com) Final Report Participants:Project is funded by the European Commission DG Research in the framework of Contract HPSE-CT-2001-0009 <http://ec.europa.eu/research/social-sciences/pdf/finalreport/98-3068-final-report.pdf>
La originala teksto jenas: „*The degree to which a country can, under free and fair market conditions, produce goods and services which meet the test of international*

markets, while simultaneously maintaining and expanding the real incomes of its people over the long term”

3. **Global Competitiveness Report.** World Economic Forum.
<http://www.weforum.org/en/initiatives/gcp/Global%20Competitiveness%20Report/index.htm>
4. Professor François GRIN, **L’enseignement des langues étrangères comme politique publique.** Rapport établi à la demande du Haut Conseil de l’évaluation de l’école, Septembre 2005
5. **Magyar Statisztikai Évkönyv 2005,** KSH, Budapest, 2006
6. **Háztartásstatisztikai Évkönyv 2005.** KSH, Budapest, 2006
7. **Supplement to the 2002 GFS Yearbook,** IMF
8. **Europe in figures.** Eurostat yearbook 2006-07
9. Phillipson, Robert, 2003: **English-Only Europe?** London: Routledge.
10. Professor François GRIN, **L’enseignement des langues étrangères comme politique publique.**
11. ASSIM, 2000 : **Évaluation de l’incidence économique et sociale du multilinguisme en Europe.** Rapport final—Phase 3, Actualisation quantitative.
12. Professor François GRIN, **L’enseignement des langues étrangères comme politique publique.** Rapport établi à la demande du Haut Conseil de l’évaluation de l’école, Septembre 2005 – – La datumoj estas kalkulitaj laŭ ASSIM
13. **Europeans and Languages.** Eurobarometer 2005.
http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_237.en.pdf
14. Professor François GRIN, **L’enseignement des langues étrangères comme politique publique.**

Изјава захвалности

Осим мога саветника дугујем захвалност такође D-rino Katalin Antalóczy за њене вредне напомене.

Захваљујем г-дину Leo De Cooman (Холандија) за есперантски превод а мађарским есперантистима за исправке.

Студија се може наћи на више језика на мрежи <http://www.ekolingvo.com>.

Са есперанта на српски: Прибислав Маринковић и Димитрије Јаничић